

SIGURNOSNI IZAZOVI

DOI: <https://doi.org/10.37458/nstf.24.1.4>

Major General Slaven Zdilar, PhD*

Sažetak: Pojam sigurnosti proširio se izvan okvira vojno političkih odgovora. Postavljena je nova paradigma koja uz pojam sigurnosti usko veže rizike i izazove nastale iz opasnosti kao što su migracije, terorizam, epidemije zaraznih bolesti, prirodne i tehnološke nesreće i katastrofe, organizirani kriminal, trgovina drogom, klimatske promjene, kiber sigurnost itd. Novi izazovi zahtijevaju nove sigur-

* **Major General Slaven Zdilar, PhD** supervises, controls, directs and coordinates RACVIAC personnel on all matters and ensures efficient and effective use of all resources. He is responsible for RACVIAC Programme Proposal development and for execution of the approved Programme. MG Slaven Zdilar was born in Imotski, Croatia. He graduated from the Faculty of Natural Sciences and Mathematics at the University of Zagreb as Master of Science 1999 and PhD in 2007. During the Homeland War he started his career as Battalion Commander in the 4th Brigade of Croatian Armed Forces in 1991 and continued as 114th Brigade Commander until 1995. Commander of the operative group during the Homeland War „Summer 95“ and „Storm“ combat operations. He was the Head of Infantry Department of the Croatian Army from 1995 until 1998, and from 1999 until 2000 he was the Head of the Joint Doctrine Division. He filled the position of Commandant of the Command and Staff School from 2001 until 2004, after which he was assigned as Head of Development and Equipping Department until 2005. From 2005 until 2008 MG Zdilar was the Chief of Staff of the Croatian Army and was then assigned as Deputy Commander of the Croatian Defence Academy until 2014. In 2014 he became Deputy Inspector General at the Defence Inspectorate at the Ministry of Defence, and in 2016 was promoted to Inspector General. MG Zdilar graduated from the Military Academy in 1989, and the War College “Ban Josip Jelačić” in 2001.

nosne politike te sustave koji moraju pružiti sposobnosti ranog upozorenja i preventivnog odgovora na njih. U suvremenim uvjetima sve je više neizvjesnosti i nepredvidljivosti koji utječu na učinkovitost u području sigurnosnog upravljanja. Modeli upravljanja više nisu organizirani samo na kapacitetima države i sustava nacionalne sigurnosti, već se razvijaju platforme partnerstva između države, društva i pojedinaca u svrhu provođenja preventivnih aktivnosti i stvaranja otpornosti društva.

Ključne riječi: NATO, Rusija, Hrvatska, sigurnost, moderni izazovi

Abstract: The concept of security has expanded beyond the framework of military-political responses. A new paradigm has been established that closely links the concept of security to the risks and challenges arising from dangers such as migration, terrorism, outbreaks of infectious diseases, natural and technological accidents and disasters, organized crime, drug trafficking, climate change, cyber security, etc. New challenges require new security policies and systems that must provide early warning and preventive response capabilities. In modern day society there is more and more uncertainty and unpredictability that affect efficiency in the field of security management. Management models are no longer organized only on the basis of the capacities of the state and the national security system; partnership platforms are being developed between the state, society and individuals for the purpose of implementing preventive activities and creating the resilience of a society.

Keywords: NATO, Russia, Croatia, Security, Modern and emerging challenges

Uvod

Republika Hrvatska pripada zapadnoj civilizaciji i shodno tome, članica je mnogobrojnih obrambenih i sigurnosnih zapadnih asocijacija među kojima je NATO i EU koje poštuju i razvijaju zajednički sustav vrijednosti, načela i uvjerenja.

Danas, dok se svijet suočava s jednim od najvećih izazova za globalni mir i sigurnost, tj. agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine, očuvanje međunarodnog poretka utemeljenog na pravilima koji se zasniva na Povelji UN-a nikad nije bilo važnije. Taj se izazov nastavlja na postojeće geopolitičke razdore i krize kao što su bolest COVID-19 ili klimatske promjene. Prijetnje suverenitetu, teritorijalnoj cjelovitosti i neovisnosti bilo koje države, na temelju bilo kakvog opravdanja, prijetnja su za sve nas i ne mogu se tolerirati. Ne suprotstaviti se tome značilo bi prihvatiti međunarodni poredak utemeljen na primjeni sile. Moderni sigurnosni izazovi naročito su jasno uočeni u dokumentu STRATEŠKI KONCEPT NATO te STRATEŠKI KOMPAS EU.

NATO savez

Donedavna strategija NATO saveza (2010.) obuhvaćala je tri temeljne misije:

- Zajednička obrana,
- Upravljanje krizama te
- Kooperativna sigurnost.

Unutar razvoja kooperativne sigurnosti jedna od strateških zadaća bila je razvoj odnosa između NATO-a i Rusije u izgradnji zajedničkog prostora za mir i sigurnost. Također je jedna od zadaća kroz politiku vojne kooperacije bila i PfP, Mediteranski dijalog, odnosi NATO-Rusija, te odnosi NATO-Ukrajina. Koncept zajedničke suradnje i izgradnje temelja za dugotrajni mir i stabilnost Ruska je agresija na Ukrajinu u potpunosti onemogućila i odbacila.

Stoga novi Strateški koncept NATO saveza donesen 29. lipnja 2022. na madridskom samitu, kao ozbiljne izazove prepoznaje sveprisutnu nestabilnost, rastuću stratešku malicioznu konkurenciju kao i napredujući autoritarizam koji dovodi u pitanje interese i vrijednosti Saveza i EU. Također se naglašava stalno suočavanje prijetnje terorizmom, u svim njegovim oblicima i manifestacijama. Vizija „Saveza o želji da se

živi u svijetu gdje se poštuje suverenitet, teritorijalni integritet, gdje se poštuju ljudska prava i međunarodno pravo i gdje svaka zemlja može izabrati vlastiti put, slobodan od agresije, prisile ili subverzije“, nalazi se pred ozbiljnim izazovima i iskušenjima. Jedino zajedničkim snagama saveza može se učinkovito suočiti s njima.

Sigurnosni izazovi

Naime, svjesni smo slijedećih činjenica:

- Euroatlantski prostor nije miran,
- su agresijom na Ukrajinu prekršene norme i načela koja su doprinosila stabilnom i predvidljivom europskom sigurnosnom poretku,
- strateško natjecanje, sveprisutna nestabilnost i nepredvidivi šokovi definiraju šire sigurnosno okruženje,
- su prijetnje s kojima se suočavamo globalne naravi i međusobno povezane,
- strateški konkurenti testiraju otpornost „Saveza“ i nastoje iskoristiti otvorenost, međusobnu povezanost i digitalizaciju naših društava,
- se zlonamjerno upliću u demokratske procese te
- promoviraju kampanje dezinformiranja, instrumentaliziraju migraciju, manipuliraju sustavom opskrbe, a time potkopavaju multilateralne norme i institucije i promiču autoritarne modele upravljanja.

Temeljem navedenog, a prema Strateškom konceptu NATO-a, nužno se nameće potreba za izgradnjom učinkovitog zaštitnog sustava odvratanja i obrane svih saveznika te poboljšanja otpornosti na sve izazove i prisile u skladu s modernim strategijama. Ruska Federacija trenutno predstavlja najznačajniji sigurnosni izazov Saveza za mir i stabilnost u transatlantskom i euroazijskom području.

NATO ne teži sukobu i ne predstavlja prijetnju Ruskoj Federaciji niti bilo kome tko ima dobre namjere. Savez će ujedinjeno odgovarati na prijetnje i neprijateljske akcije na odgovoran i učinkovit način recipročan razini prijetnje.

U svjetlu trenutne politike i djelovanja, Rusku Federaciju savez ne može smatrati svojim partnerom. Međutim, Savez je voljan zadržati otvorene kanale komunikacije s Moskvom radi upravljanja i ublažavanja rizika, sprječavanja eskalacija i povećavanja transparentnosti. Savez traži stabilnost i predvidljivost u euroatlantskom području te suradnju između aktera na globalnoj sceni, pa tako i između NATO-a i Ruske Federacije.

Također, izražene ambicije i politika Narodne Republike Kine izazov su za interese sigurnost i vrijednosti Saveza. Kina koristi širok raspon političkih, ekonomskih i vojnih alata za povećanje svog globalnog utjecaja i projekcije sile, dok je ostala nejasna u pogledu svoje strategije, namjera i vojne izgradnje. Ona koristi svoju ekonomsku moć za stvaranje strateških ovisnosti i pojačavanja svog utjecaja.

Teško je istaknuti sve izazovi koji se nalaze pred (EU) i Savezom te koje Savez vidi i prepoznaje. Neki od njih, kao što su klimatske promjene i sve ono što one uzrokuju te digitalni suverenitet zahtijevaju znatno složeniji i integriraniji pristup. Odgovor STRATEŠKOG KONCEPTA „SAVEZA“ sa postizanje uspjeha može se naći u 3 zaključka i to:

1. Ulaganje u NATO najbolji je način za osiguravanje čvrste integrirajuće i nadopunjujuće veze između transatlantskih partnera u suočavanju s krizama na području euroazije. Treba nastaviti jačati političko jedinstvo i solidarnost te širiti i produbljivati konzultacije za rješavanje svih pitanja koja utječu na sigurnost Saveza, ali i demokratskog svijeta.
2. Savez će ravnopravno podijeliti odgovornosti i rizike za zajedničku obranu i sigurnost. Savez će osigurati sve potrebne resurse, infrastrukturu, sposobnosti i

snage za isporuku u potpunosti na temeljnim zajedničkim zadaćama i tako provoditi odluke. Osigurat će susret članica gdje će se razmatrati obveze o ulaganju u obranu, kako bi se osigurao cijeli niz potrebnih sposobnosti.

3. NATO je neophodan za transatlantsku povezanost i euroazijsku sigurnost. Jamči mir, slobodu, suverenitet, demokraciju i prosperitet. Kao saveznici, nastavit ćemo stajati zajedno u obrani naše sigurnosti, vrijednosti demokratskog načina života.

Zaključno:

Svjetsko sigurnosno okružje je kompleksno, dinamično, nepredvidivo i opasno. Međunarodne institucije nisu uvijek učinkovite i procesi su spori i složeni, zahtijevaju djelotvornije djelovanje.

Ne postoji mjerni alati predviđanja kada će se koja vrsta sigurnosne ugroze i sa kojim intenzitetom pojaviti, međutim bez sveobuhvatnog analitičkog pristupa modernim i budućim sigurnosnim izazovima, bez snažne suradnje civilnog i vojnog sektora posebno u domeni razvoja i istraživanja, bez stavljanja znanosti u funkciju mira, stabilnosti i suradnje, bez provođenja kvalitetnih procesa obuke, edukacije, te bez jasnih i preciznih procedura u kojima moramo razvijati svoje vještine i sposobnost i povjerenja u institucije, na nacionalnoj i međunarodnoj razini za sve vidove ugroza i odgovora na krize, postat ćemo vrlo ranjivi.

Naravno da u planiranju i provođenju svakog oblika odgovora na sigurnosne ugroze moramo biti svjesni načela etičnosti i društvene odgovornosti pojedinca, zajednice, države i Saveza i kakve posljedice naše aktivnosti i djelovanja mogu prouzročiti drugom pojedincu, državi ili savezu. Odgovorno zajedništvo u sinergiji znanja i sposobnosti predstavlja snagu ideje koja nas je vodila u pobjedi u Domovinskom ratu za našu neovisnost, vidimo je sad kod ukrajinskih branitelja, vidimo je u gravitacijskom središtu NATO saveza.